

FIGYELŐ

MŰKEDVELŐ VERSENYÜNK MÉRLEGE

A versenyszellem kulturális életünk területén is megindította a fejlődés gyorsabb menetét. A párestendős idegenkedés után a dolgok itt is meglették igazi értelmüket: népünk tudatában él már, hogy a *verseny* a dolgozó, az alkotó ember erőfeszítése a magasabb és a tökéletesebb teljesítmények elérése iránt. Ezért a versenyekre való készüldés nagyobb fölkészültséget igényel és éppen az erre való törekvés hozza meg azután a szokottnál értékesebb és figyelemreméltóbb eredményeket.

Műkedvelő színjátszásunk, amely pár esztendővel ezelőtt még a vidéki komédiázás legalsóbb színvonalán mozgott és amely az öncélú primadonnáskodáson kívüli jóformán semmi egyebet nem nyújtott a közönségnek, de a legtöbb esetben magának az együttesnek sem. — ma már érettebb színvonalon áll és nyugodtan megállapíthatjuk: igényesebb munkát végez. A műkedvelő színjátszás irányítói és művelői — egynehány kivételével — fölismerték végre, hogy a színpad nem csupán a szórakoztatást és főleg nem az öncélú szórakoztatást, hanem mindenek előtt a nevelés föladatát állítja a műkedvelő elé. A kettős nevelését: az önnevelést, amely az együttes minden egyes tagját világnézeti és kulturális tekintetben erősíti. — és népművelést, amely a helyesen megválogatott műsor helyes földolgozásán és előadásán át érvényesül.

A vajdasági magyar műkedvelők idei versenyve eredménveivel és fogyatékoságaival is ezeket a kérdéseket vetette fölszínre. Kétszögtelen, hogy méreteiben sokkal nagyobb vállalkozással találkozunk, mint az elmúlt esztendőben, — mert amíg tavaly csupán a bácskai műkedvelők még mindig kissé hevenyészve összeállított együttesei léptek színpadra, addig az idén már *Bánát* műkedvelő színjátszói is jelentkeztek és olyan számban, amely már joggal a műkedvelői színjátszás ébredésére és főként fejlődésére enged következtetni. Jóllehet, a bácskai együttesek jelentkezése után a kikindai csoport jelentkezése már *Bánát* hangját hozza előnk, mégsem mondhatjuk azt, hogy az idei verseny már valóban *vajdasági* méreteket öltött. A versenyben résztvevő együttesek, tehát az élő, működő és a népművelés terén ható csoportok csaknem valamennyien északbácskai és északbánáti csoportok voltak. Sem Délbácska, sem Délbánát — egyetlen egy együttest kivéve — nem jelentkezett s még csak a góccok társulatai sem tudtak fölkészülni any-

nyira, hogy szereplésükkel számot adjanak egyévi munkáink eredményéről.

Jóllehet, műkedvelő színjátszásunk területe népesebb, jóval népesebb, mint amilyenek a versenyen láttuk, de szervezetileg laza, alkalmi csoportok, amelyeknek tagjai pusztán időöltésnek, sokszor pedig céltalan és felelőtlen szórakozásnak tekintik a műkedvelést, amely művelőivel szemben semmiféle követelményeket nem támaszt. A szervezethez és a belső, összefogó erő hiánya azután még az *alkalmi* munkára is (karácsonyi, farsangi rendezmények, ünnepi előadások, jubileumi ünnepek stb.) rányomja a fércmunka értékfosztó bélyegét. Am elvétel lenne a bírálókat fegyverét itt kizárólag az alkalmi együttesek tagjai ellen irányítani és megfélemlíteni arról, hogy kultúrmozgalmunknak mindenütt, minden helységben felelős vezetői vannak, akik tulajdonképpen mindennapi feladataikról felelősek meg akkor, amikor együtteseiket egy-két téli előadás után, tavasz beálltakor vagy még jóval előbb szélének eresztették. Egyrészt azért, mert a műkedvelést egy hatodrangú, alkalmi alosztálynak tekintették (hólt egyesületeink életéből és jelentéséből tudjuk, hogy a műkedvelés a legjobb mozgósító és tömegesítő eszköz), másrészt azért hullott ki kezükből a komolyabb feladatokra hivatott színjátszó alosztály, mert semmiféle munkaprogramot nem dolgoztak ki számukra.

Lássuk máriszt a résztvevő *tizenhét* együttes belső összetételét, szervezeti egységét, hibáit és erőseit. Mert ezen a helyen nem a verseny fényes külsőségén, ünnepi jellegén van a hangsúly, hanem a pusztán eredmény leírásán, hogy számbavehessük a rendelkezésre álló erőket és távlatokat adjunk az elkövetkezendő még komolyabb és még igényesebb munkához.

Nem lenne helyénvaló az a megállapítás, hogy mind a tizenhét együttes a legjobb erővel lépett föl a versenyen. Ez már a szervezethez és a szerves munka igen magas fokáról tett volna tanúbizonyságot, már pedig mi ilyenkor a verseny során nem igen találkoztunk. A társulatok — mondjuk meg őszintén — olyan erővel léptek föl, amilyenek kéznél voltak és amilyeneket a leggyorsabban és természetesen *könnyűszerrel* mozgósíthattak. Ezért lépten-nyomon szükség-megoldásokkal, helyesebben kényszermegoldásokkal találkoztunk, amiből természetesen arra lehet következtetni, hogy a szervezők, az irányítók vagy a rendezők az eredményes játék előfeltételeit sem tudták teljes egészében megteremtetni. (Igaz, ez régi műkedvelő betegség: a csúcs-teljesítmények mellett kezdők dadogása és sokszor szinte számulmas vergődése zavarja a nézőt, de nagyon jól tudjuk és tudják a rendezők is, hogy mindez az ügynevezett »gyermekbetegségek« a szereplők alaposabb összeválogatásával elkerülhetőek.) Ezeknek az előfeltételeknek a megteremtését még ott is hiányolnunk kell, ahol régi gyakorlatlan rendelkező műkedvelőkről van szó és többé-kevésbé összeszokott együttesrel léptek színpadra.

Majd mindenek együttesnél, — részben még a győztes kikindítási csoportnál is, — hiányzott a teljességre való törekvés.

Az együttesek belső összetételét illetően, ahány volt majd annyi féle. Értelmiségiek, iparosok, kereskedők, munkások, diákok egyesülései ezek; vannak közöttük egységes összetételű csoportok, mint a szakszervezeti műkedvelők, a középiskolás diákok társulatai, — míg a többiek túlnyomórészt kispolgári csoportok, ami érthető is, mert ezek a műkedvelő együttesek csaknem mindegyike a helyi kultúrkörök kere-

tében működik. Munkáseggyüttesel, amelyben a városi ipari munkásság tevékenykedik, csak eggyel találkoztunk. Ez a szubotícai »Proletár« kultúregyesület műkedvelő alosztálya volt. — Vajdaság többi városának ipari munkássága — mint munkáseggyüttes — nem jelentkezett.

A falvak együttesei már jóval egyöntetűbbek s ennek folytán egységesebb szellemet is visznek a színpadra. A falu szellemi életének a mai szintjéről lépnek elénk: azt hozzák magukkal, amit a falu dolgozó népétől kaptak és azt, amit a falu szellemi nevelői képviselnek ma az iskolában, a kultúregyesületben, a munkahelyen: a falu társadalmi és magánéletében is. Ada fiatalsága nagy vállalkozásával erre vetett fényt: ezt mutatta nekünk a Bánáti Dvor, az 1200 lakosú kisközség *szakszervezeti* csoportjával; Kovin, Novikonyezsevac. Az eredmény elégtelenségére vall, hogy ez a felsorolás három-négy község neve után már megszakad — hiszen Topolyát, mint nagyközséget ezuttal méltán sorolhatjuk a városok mellé — és semmi hír arról, hogy többi községeink ezen a téren milyen munkát végeztek.

A versenyteljesítmény lemérésénél jó kiinduló pont a bírálat számára a darab választás, mert ez nem csupán a válialt földadat nagyságára vet fényt, hanem mindenekelőtt arra, hogy az együttesek tagjai, vezetői menekülnek-e még a társadalmi problémákat főtárhoz daraboktól a könnyű, igénytelen és problémátlan komédiázás felé, vagy csakugyan mondanivalót várnak a darabtól és minden igyekezetükkel ezt tolmácsolják a közönség felé? ... A színlapokon találkoztunk Nusics Braniszláv névével; a »Miniszter felesége« c. szatirikus vígjátékot négy együttes is műsorra tűzte; Molière Dandin Györgyét, Berthold Brecht drámáját, a Carrarné puskáit, Kacsóh Pongrácz örökbeesüi daltjátékát, a János vitézt, Heyermans Herman halászdramáját, a Reményt, Katajev Valentin vígjátékát, a Tévedések napját, Mórícz Zsigmond parasztvígjátékát, a Sári bírót, Darvas József színművét, a Szakadékot és Mórícz Zsigmond Légy jó mindhalálig című diák-darabját.

A verseny repertoárja szemléltetően bemutatja, hogy az együttesek nem sokkal nagyobb százalékban választották a vígjátékot, mint könnyebb műfajt (vígjátékot nyolc együttes játszott) mint a társadalmi problémáival mélyebben foglalkozó színművet, drámát. Ez már bizonyos fokú fejlődésnek minősíthető, de nyomban fölmerül emellett a kérdés: mennyiben ismeri föl a rendező és a műkedvelő a darab ideológiai és politikai jelentését?

És itt van a legfőbb fogyatékoság, amely főleg a mult öröksége és amely csaknem minden együttesünket jellemzi.

A pusztá szövegmondás sem ritka jelenség, de ha már ezen túl is jutottak, megtorpanjtja őket a *játék*. Sok rendező és műkedvelő úgy fogja föl a földadatát — már a színpadi gyakorlat birtokában is —, hogy a cselekmény végigjátszásáról van szó. Szóval játék a játék kedvéért. Olykor észre sem veszik, hogy a műkedvelő önmagának iátszik és egészen megfélekedzik arról a típusról vagy alakról, akinek megformálására vállalkozott. *Benne nem azok a változások mennek végbe, amelyeket a szerző elgondolt és amelyekkel társadalmi jelentését művébe ágyazta, hanem amelyek az öncélú játék hevében támadnak.* Jó példa erre Nusics Braniszláv szatirikus vígjátéka, a »Miniszter felesége«. A rendezők csaknem valamennyien a vígjátékelem kihangsúlyozására törekedtek és megfélekedtek arról, hogy az író szavát követve meg-

győzőbb erővel mutassák meg a közönségnek, hogy »ilyen volt a hulló társadalom s így nem szabad élni«. Hiányzott ez a hang a Katajev vígjáték bemutatójából is és a Csehov-darab is inkább kacagtató jelenet volt, mint egy olyan egyfelvonásos vígjáték, amely egy beteg társadalom görbetükrét tartja a közönség elé. Szerevcsébb rendezői megoldásokkal találkozhattunk volna Kacsóh Pongrácz daljátékában, ha a szereplők több színpadi gyakorlattal rendelkeznek és az együttesnek gazdagabb hanganyag áll a rendelkezésére.

A színmű központi problematikáját illetően a kikindai együttestől is többet vártunk. Heyermans Herman halászdrámája talán a leghálásabb darabja a verseny-repertoárnak és már ezért is komolyan hiányolható, hogy a gyakorlott szereplőkkel működő társulat csak egyetlen felvonás földolgozására vállalkozott. A teljes dráma előadásával az együttes teljesítőképessége jobban kibontakozott volna előttünk és mindenestre nagyobb erőfeszítést is jelentett volna a műkedvelők számára.

A két munkáseggyüttes jó darabválasztása új munkás-színjátszásunk kemény lépteit sejteti. A »Chartreusi szőlősgazdák« és a »Carrarné puskái« színrevitele komoly feladatot jelent még a hivatásos színészek számára is. Itt tehát a vállalkozás az érdem, mert ha a játékokban és a rendezésben még darabosság is mutatkozik, az nem csökkentheti az együttesek értékét. Jól tudjuk: a kezdet kezdetén állnak ők a kovini maroknyi együttes még inkább, mint a szuboticei, — de a kezdet legnehezebb lépéseit is eredménynek kell vennünk, hogy lássuk meg idejében, hol van a legnagyobb szükség a segítségre.

Ugyanezeket elmondhatjuk diákegyütteseink teljesítményéről is. Ha vállalkozásuk anyagiak híján nem is lehetett olyan nagyvonalú és példatadó, mint az adai műkedvelőké, — mégis biztató és lelkesítő volt őket látni a színpadon. Maroknyi együttes az egész és valóban szívvél, lélekkel dolgozik, — és ha igényesebb darabot választanak, minden bizalommal előadókészségük mélyebb értékeiről is meggyőzhettek volna bennünket.

Igy, a vajdasági verseny mérlege föltárta előttünk műkedvelésünk legfőbb problémáit is.

A fenneb vázolt szervezési kérdésen túl, amely az állandó társulatok rendszeres munkáját biztosítja, legfőbb problémaként a rendezés kérdése, a darabválasztás és az új, realista játéktípus meghonosításának szükségessége jelentkezik. Ezeknek a problémáknak a megoldása nélkül még a régi, színpadi gyakorlattal rendelkező együttesek munkája sem lehet eredményes és fejlődéssel biztató.

Műkedvelő színjátszásunknak lütle van a közönség előtt. Népünk szereti a színházat és értékeli tudja a komoly színpadi teljesítményeket, de — éppen e versenyből láthatjuk, még nagyon sok közönségünk nem jutott el odáig, hogy állandó műkedvelő együttest szervezzen és munkájának eredményét fölmutassa Vajdaság népe előtt. Nem egy kis falu fölött hónapok, sőt esztendők elmúlnak, anélkül, hogy akár egyetlen színelőadást is tartanának, anélkül, hogy a tömegnevelés e kiváló eszközét egyetlen egyszer is felhasználták volna.

A kultúregyesületek, szakszervezeti kultúrosztályok legrugalma-

sabb szektora és legjobb élesztője a műkedvelés lehet, mert tömegesítő erejénél fogva az egyesület többi alosztályait is mozgásba hozza. És közelebb hozza a kultúrához, a könyvtárhoz, a nyomtatott betűhöz azokat, akik még ma is attól távol élnek és nehéz munkájuk közepette egészen megfeledkeznek a kultúráról.

Kultúrszervezésünk további feladatai között, — akár az első helyen is — ez a feladat áll.

Ezt mondja nekünk ez év versenyének minden tanulója.

Lévay Endre

FILMKOCKÁK

Nemrégén mutatták be nálunk is »A gyilkosok köztünk vannak« című háború utáni első német filmét, amelyet különös érdeklődéssel vártunk, hiszen egyetlen haladószemű ember sem lehet közömbös aziránt, hogy mi történik ma Németországban, ahonnan amolyan szörnyűség zúdult a világra csaknem minden népére és egyben magára a németre is. Mindenkit érdekel, hogy milyen fejlődési útra lép a német nép. Szeretnénk ma már a németeket ott látni azoknak a táboraiban, akik szakítottak a múlttal és népeik fejlődését olyan politikai és gazdasági vonalra állították be, amely a jövőben biztosítja számukra a tartós békét és a szocializmus kiépítését.

Az új német filmgyártásnak ez az alkotása bizonyítja, hogy a német nép egy részére az imperializmus erői megszűntek tovább hatni és megnyílt előtte az a lehetőség, hogy a felszabadult kelet-európai népekkel együtt meginduljon az igazi úton. A film Németország szovjet övezetében készült, ahol ma már az újjászülető német filmgyártás darabjai egymásután készülnek el és ez évi termelése több mint 30 új, igazi demokratikus szellemű film.

Figyelemreméltó esemény ez az új német film, amit örömmel üdvözöl mindenki, aki az igazi kultúra és

a népek egymás közötti együttműködés őszinte híve. Az újjáéledő német filmgyártás már egy bizonyítéka annak a helyes politikának, amelyet a szovjethatóságok valósítanak meg a német néppel szemben akkor, amikor a nyugati övezetben az angolszászok az értékes filmbereendezéseket és készülékeket sorra leszerelik és átszállítják az Óceántúlra megakadályozva a maguk övezeteiben a német filmgyártás újjászületését.

Az új német film, művészi érték mellett, jelentős politikai dokumentum. Jellemző képet nyújt a Németországban fejlődő eseményekről az a tény, hogy ezt a filmet Nyugatnémetországban az angolszász megszálló hatalmak betiltották, nem engedélyezték bemutatását. Ez a tény jellemző arra az amerikai irányzatra, amely ma meghonosul mind magában Amerikában, mind az ellenőrzése alatt álló országokban.

Amerika a filmipar terén is következetesen valósítja meg elgondolását, amelynek lényege az, hogy a felügyelete alá vont országokban a hazai ipart, így a filmipart is, megfojtsa és a népekre rákényszerítse az amerikai termékek fogyasztását, rikkaiaknak. A film mágnásai jelentős Ez kétszeres hasznot nyújt az amerikai jövedelemre tesznek szert, filmjeikkel pedig gondolkodásmódojukat